

23.721

ТЕВ ЯСІНЧУК

„РІДНА ШКОЛА”
В ЮВІЛЕЙНОМУ РОЦІ

Р. 29.290
10.11.50.

ЛЬВІВ, 1931,
НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „РІДНА ШКОЛА”.

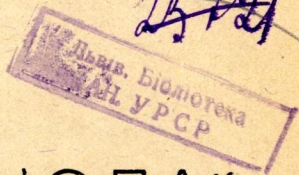
No. 10

2

4

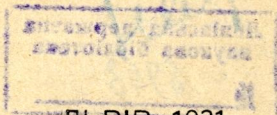
06
10

ЛЕВ ЯСІНЧУК

„РІДНА ШКОЛА“
В ЮВІЛЕЙНОМУ РОЦІ

55314

ЛЬВІВ, 1931.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „РІДНА ШКОЛА“.

37 (с 47.74)

25R.

1
и. 67441

/ 2 шр

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И ~~67441~~

~~25.721~~

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 5743

Завдання найближчої будучности.

Політичні умови, які позбавили український нарід можливости класти основи під рідну культуру природним способом, себто — шляхом власної національної школи, твореної з публичних фондів, викликали потребу творити своє рідне шкільництво окремими власними засобами. Вже в самій природі всякої істоти є щось таке, що вона бажає задержати свій рід і питомі прикмети. Тому, коли виховання, яким піклується держава, у своїх остаточних цілях не бере під належну увагу окремішних цілей поодиноких національностей, тоді дана національність не має іншого виходу, як тільки творити своє приватне шкільництво. Так зробив і український нарід Галицької Землі. Оснував на це окрему інститутію „Рідну Школу“ („Руске“ — згодом „Українське Педагогічне Товариство“), яке від 1898 р. займається не тільки обороною прав народу на свою питому школу, але засновує приватні школи й інші різного роду виховні заведення.

Не будемо займатися подрібно цілями „Рідної Школи“, її ідеологією та її ролю і значінням у нашому національному відродженні. Про це вже писалося доволі по часописах і в окремих публікаціях. Хочемо тільки спинитися на пи-

тання, як можна би з матеріального боку закріпити дотеперішні досягнення „Рідної Школи“ й дати їй дещо твердшу основу на будуче півстоліття.

Поважний вік трудящого існування „Рідної Школи“ зазначився в галицькому відродженні помітним слідом. Завдяки її діяльності впродовж повних 50 літ весь нарід у своїй масі зрозумів, яке значіння має для нього школа, а зокрема своя рідна школа. Завдяки цій діяльності чимало сьогоднішніх замітних громадян вийшло в люди, а нарід навчився дбати й постояти за справи не вузько матеріальні, але за справи української культури. Ніякий культурний нарід не обходиться без такого товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітнього апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. Тим більшу вагу має таке товариство для народу в роді нашого, який, особливо на тутешньому терені, ще сто років тому був щонайбільше етнографічною масою.

Оглядаючися назад, на свою 50-літню діяльність, нарід „розсмаковує“ в ній, вдумується в неї, а застановляючися над нею — винаходить нові потреби. Так і в році 50-ліття „Рідної Школи“, поруч із зовсім новими кличами, вигребано деякі давніші, здійснювані в часі дещо подібному до теперішнього. Поруч з домаганням, яке видвигнула сама Головна Управа та яке треба обов'язково здійснити, а саме використати ювілейний рік для того, щоби створити основний фонд, якого відсотки йшли би на удержання

приватного рідного шкільництва, та побудувати будинок у Львові для фахово-промислових шкіл, — підносяться голоси від громадянства: оснувати бурси для учнів середніх шкіл, — а ми додамо — і для учнів ремесла. Кинула Головна Управа і загальний клич: кожна громада має користати з добродійства „Рідної Школи“, в кожній громаді треба створити якесь виховне заведення „Рідної Школи“, налагодити широку постійну масову мережу станиць рідного, національного виховання на наших землях, виповнити цю попроривану сітку, яка є сьогодні.

Не знати, чи існує у нас більше коштовне підприємство, як „Рідна Школа“. А вона має сьогодні 156 виховних одиниць (шкіл і заведень), не вчисляючи, очевидно, принагідних, короткоречинцевих курсів і діточих бібліотек. Якщо це підприємство міряти відношенням його грошових прибутків до видатків, то воно наскрізь дефіцитове. Про це згадуємо тільки для прикладу, бо, очевидно, до таких установ прикладається іншу міру. Ось кілька цифр. На 1930-31 рік обчислені видатки „Рідної Школи“ на 2,200.000 зол. На це дадуть певні приходи всього несповна 1,186.000 зол. Отже — не стане покриття у висоті 1,014.000 зол.

Всі кличі, видвигнені цього року в „Рідній Школі“, мають у наших обставинах повне оправдання. Конечність вимагає, щоби ми йшли всіми засобами до здійснення цих вимог хвилі. Може легше піднести клич навіть влучний та оправданий, як його здійснити. А вже неможливе здійснення без витичення засадничих напрямних, не

вказуючи матеріялу й приладдя, якого потрібно на те, щоби слово стало ділом.

Тому вважаємо необхідним подати на підставі досвіду кілька загальних напрямних точок, на яких можна й треба сперти найближчі й невідхильні пляни „Рідної Школи“.

Масова жертвенність.

Кожного слідуемого року зростали видатки, зростала й сума, яка не мала покриття. Цього року не стане на видатки 1.014.000 зол. Але вони мусять бути, бо інакше треба булоб закрити школи, або збільшити довги т-ва до тої міри, що був би наражений на упадок весь доробок. До цієї пори могла „Рідна Школа“ розвиватися тільки завдяки розбудженій загальній жертвенности. Загальній остільки, що вона проявлялася у всіх верствах нашого народу, у всіх станах, на всіх частинах нашої землі. Ця загальна підтримка „Рідної Школи“ є найкращим доказом живучости нашого народу. У плеканні прикмет жертвенности в народі здобула „Рідна Школа“ чималу заслугу. Вона стала тим чинником, що лучить розпорошені народні частинки народу, де вони не жилиб. Український емігрант, який не раз у „старому краю“ не добачував „Рідної Школи“, — вийшовши у світ, приглянувся вільним оком іншим життєвим умовам, пізнав вартість „Рідної Школи“ і пише до неї теплі повні заохоти листи, виливаючи перед нею немов перед повірницею свій біль, що його вигнав з рідної землі у світ,

свою тугу за рідним краєм і свої нишком леліяні надії.

Одначе в цій загально-народній жертвенности все ще нема масовости. Ще не тільки особи, але й численні установи стоять з боку незаінтересовані в тому, чи в загрожених місцях є змога рятувати нашу молодь чи ні. Без зорганізованої масової жертвенности буде над „Рідною Школою“ завсіди висіти змора упадку. Розуміється, що свідомість такого стану відбирає проводові розгін, сміливість, ініціативу та свободу рухів. Якщо підрахуємо нашу матеріальну спроможність беручи під увагу навіть щораз прикрішу господарську скруту, то всеж таки покрити недостачу 1,014.000 золотих для „Рідної Школи“ шляхом жертвенности — не така то страшна річ. Є нас 7 мільонів душ. Берім тільки батьків родини, було би їх 1.400.000, то на одного припадало би дати 70 сот. на рік, або несповна по 6 сот. на місяць. Навіть якби прийшло опертися „Рідній Школі“ виключно на самій Галичині, то на 4 мільйони душ, або бодай 800.000 голов родини — на одного з них припадало би 1 зол. 26 сот. на рік, або 15 сот. на місяць. Відчисляймо навіть крайних бідаків зпоміж вирахованих голов родин, то всеж таки є десятки тисячі самих робітників т. зв. інтелігентських фахів, які без кривди для себе й своєї рідні можуть дати по кілька золотих місячно. Розуміється, що не сміють траплятися випадки, де багатий лікар роками відправляє інкасента з нічим, бо він гнівається на

установу, яка мостить шлях майбутності. Навіть між дітьми треба ширити обов'язок масової жертвенності: „Сотик на „Рідну Школу“, чи одно яйце, коли не тижнево, то місячно — мусить стати кличем української дитини.

Чи має „Рідна Школа“ право домагатися масової піддержки?

Рахуючися з тим, що український нарід у своїй масі під сучасний момент це селянство, робітництво й трудова інтелігенція, — „Рідна Школа“ пристосовує до того факту свою діяльність. Не говоримо про те, що всі її сільські народні школи служать виключно потребам селянства, але й міські народні школи таких міст як Гусятин, Копичинці, Долина, Золочів, Рогатин, Дрогобич, Стрий-Лани, Бережани, Радехів, Борщів та ін., далше навіть усі львівські народні школи товариства „Р. Ш.“, школи на Левандівці, Клепарові, Замарстинові і всі рідношкільні захоронки служать у 90—99 проц., що так висловимося — селянським міщанам і робітникам. І в мужеських та коєдукаційних гімназіях „Рідної Школи“, високий відсоток селянських і робітничих дітей, а вже в рідношкільних фахово-промислових школах та курсах на 100 проц. дітей селянських і робітничих. Бурси „Рідної Школи“ заповнюються теж селянськими й робітничими дітьми. Вони й користуються всіми добродійними уладженнями товариства. Хіба тільки в дівочих школах (гімназіях і вчительських семінаріях) та торговельній школі у Львові є попри дітей селян і робіт-

ників значний відсоток дітей трудової інтелігенції. Та це вже має свій початок у зовсім інших чинниках, а не в організації товариства. Всеж таки — загальний відсоток рідношкільних учнів такий: дітей рільників, робітників і ремісників 88 проц., а дітей урядників та слуг державних і праватних 12 проц.

Говорячи про масовість жертвенности зовсім не маємо на думці легковажити інших, дрібніших джерел приходу, які повинні дати навіть доволі поважні висліди з нагоди 50-літнього ювілею „Рідної Школи“. Тими джерелами моглиб бути імпрези всіх українських установ по всім усядам на честь і дохід „Рідної Школи“, визначний, гідний, репрезентаційний ювілейний дар від тих установ. Велику поміч моглиб дати вихованці шкіл і бурс „Рідної Школи“, особливо ті, що користали з тої інституції дарово чи з усякими полекшами.

Немаловажним з матеріяльного та морального боку є й поголовне членство, а коли вже не поголовне, то бодай членство дорослих громадян та всіх українських установ (церков, Церковних Брацтв, Читалень, Лугів, Соколів, Боянів та інших). Тимчасом досі можна між членами „Рідної Школи“ найти всього хіба кільканацять установ.

Є в статуті „Рідної Школи“ постанова про членів-добродіїв, яких у цілій Європі є досі всього п'ятьох (митр. Шептицький, еп. Хомишин, еп. Коциловський, теперішній голова, Ілля Корчурдз та емер. директор школи, Ол. Горучь-

кий)*). Дотична постанова статуту вставлена передовсім для наших установ, бо вони мають служити прикладом.

Не можуть і не сміють бути байдужими до справ „Рідної Школи“ громадські та повітові ради. Вони ж є відповідальним чинником і за освіту не тільки своєї області, але народу, на якого території виконують свій мандат.

Та всеж таки — масова жертвенність му-
сить стати першим і найважливішим джерелом доходів „Рідної Школи“. Всі інші проекти про підставну організацію фондів (кооперація, підприємства і т. п.) остільки тепер не реальні, що заки перевелась би їх організація, впали би дотоперішні надбання, а не знати, чи й удалось би воскресити їх наново. Шкільні організації всіх народів спираються в більшій або меншій мірі на масовій жертвенности, залежно від культурного рівня даного народу. Всякі проекти дрібних підприємств (як збірка неужитків, марки то-що) малиб не так фінансове, як радше виховне значіння. Якщо кожна одиниця, а бодай голова родини та кожна українська установа візьме на себе частину обов'язку удержання „Рідної Школи“ та якслід виповнить його, тоді зможемо з деяким заспокоєнням глядіти в будучність. Масовою жертвенністю розбудимо віру у власну силу народу, словом — виконаємо підставову працю для власного збірного, упорядкованого життя.

*) До них прибули в останніх днях: Кооперативний Банк „Дністер“ у Львові та о. Михайло Клюк із Зарудців, що зложили по 1.000 зол.

Комітети чи Кружки „Рідної Школи“?

Вже статут „Рідної Школи“ накладає на цю установу великі завдання. Ще більші вимоги ставлять до неї наші життєві умовини. Такі великі, що треба добре розгалуженого, енергійного й живого апарату, щоб ті завдання зодай у частині виконати. На це й творила „Рідна Школа“ свої Кружки зразу по наших містах. Не всі вони — що правда — стоять на висоті своїх завдань; навіть не всі оправдують своє існування. А тимчасом агенди Товариства розростаються до тої міри, що сьогодні треба вже Кружків „Рідної Школи“ в кожній місцевості, де живуть українці.

Всупереч живим прикладам та всупереч інструкціям Головної Управи, опертим на поміченні дійсних фактів, — витрачується ще багато часу й енергії на безплідні дискусії про те, чи творити Кружки „Рідної Школи“ на селі. При цьому говориться про потребу нових організацій: то комітетів, то делегатів з поодиноких осіб, то радиться оперти „Рідну Школу“ на існуючі організації, створені для виконання зовсім інших, хоч може і подібних завдань. Замість зробити спробу з оснуванням Кружків і подбати про їх життєздатність, — висувається аргументи, буцім-то народня маса неосвідомлена, то знову, що Кружки будуть виключно на себе й для себе працювати, що сільські Кружки існують тільки на папері, або — що „інші товариства на селі мають ті самі завдання, що

„Рідна Школа“, ба — висувають і такий аргумент як той, що в нас товариств забагато.

Згідно з дотеперішніми поміченнями мусимо ствердити, що багато сільських Кружків „Рідної Школи“ працює в доручених їм напрямках так інтензивно, що деякі з них могли би послужити прикладом для неодного повітового Кружка та іншого товариства. Вони вели виховну організацію й допомогову діяльність. Яку велику й важну роль відіграли сільські Кружки в боротьбі за свою українську школу з державних засобів, скільки жертв принесли вони при переводженні т. зв. шкільного плебісциту, скільки шкільних відносин поправилось завдяки заходам деяких Кружків, цього не знають хіба ті, які не цікавляться тим, що діється довкола них, які засліплені виключно в своїх думках. Очевидно, — сільські Кружки виявляють тим більшу діяльність, чим більше опікується ними повітовий Кружок, або, коли трапиться на місці бодай одна одинока людина, яка вдумается в справу й по наміченому пляні береться до діла.

Лякатися безділля будучого Кружка чи неосвідомлености маси — нема потреби. Безділля Кружків „Рідної Школи“ — на щастя не є правилом. Якщо воно виявляється, його треба обернути в активність, а неосвідомлену масу треба освідомити. В Кружку буде багато нагоди до цього. „Рідна Школа“ мусить мати на місці свою правну організацію, хоча би тільки наразі зложену з малої кількості прихильників.

Коли місцевий Кружок „Рідної Школи“ навіть спершу через мале число прихильників не зможе виконувати статуткової діяльності, то всеж коли він стане на місці виховною централею і буде стежити за всіма шкільно-виховними справами в громаді, — то Кружок здобуде собі повагу в селі й симпатії та згодом стане цінним звеном у наших змаганнях до переміни шкільних відносин у краю. Ті Кружки стануть органами для береження чистоти національного виховання — в громаді й поза нею.

Чужих, хоч би як прихильних організацій, не можна надуживати, бо вони обтяжені своїми статутовими справами, які мусіли би занедбувати. Зрештою, чужа організація робить когось „з ласки“, а своя — виконує наложену працю з обов'язку. Справа виховання української молоді, то справа будучности нації. Тому не можна виховних справ робити причіпкою до інших, хоч би як поважних установ. Бо при надмірі праці для інших, хоча би зближених цілей, справа виховання булаб ведена силою конечности тільки побіжно, доривочно. Тимчасом шкільно-виховне питання мусить зосереджуватись в одних руках, мусить мати один напрямок, бо одна є мета українського народу. Ці справи мусить вести установа, яка на тому полі під ріжними умовами працювала 50 років та в цій справі має досвід і передуману ідеологію.

Наставляти окремих делегатів по місцевостях вважаємо недоцільним, бо не тільки особи

змінюються, але може змінитися і їхнє відношення до „Р. Ш.“ При переміні поглядів на справу в осіб з проводу Кружка, можна собі ще якось порадити. Зрештою не завсіди тішаться на місці довірям ті одиниці, до яких може могаб мати довіря Головна Управа „Рідної Школи“.

Рішуче не на місці, непотрібно, ба навіть з боку громадського виховання шкідливо творити якінебудь нестатутові комітети „Рідної Школи“, наражені завсіди на закриття тоді, коли є змога творити правильні, статутові організації. Комітетами бажали би послуговуватися люди, що не мають охоти підчинятися громадській контролі, якій мусять підчинитися у статутовій організації, такій, як Кружок. Якщо є з кого створити „комітет“, то вистане й на статутове товариство. У нас нема забагато товариств; може тільки в деяких з них роботи замало. Треба тільки відповідно розмежувати компетенцію. З розвитком нашого життя наросте потреба ще більшого числа товариств. Це зовсім природно.

Творення рідно-шкільних організацій по селах у виді Кружків „Рідної Школи“, це справа конечна й пильна. Чим швидше їх зорганізується, чим живіше зацікавляться ними інтелігентні селяни, робітники, священники, вчителі та міська інтелігенція, тим швидше вони оправдають своє існування.

Дехто радить творити наперед курси для неграмотних, вивчити тих безграмотіїв азбуки, а вони з вдячності і з переконання оснують

і вдержать Кружок „Рідної Школи“. Поминувши те, що завданням „Рідної Школи“ є піклуватися школою, недорослою дітворою та вчительством, поминувши те, що „Рідна Школа“ мусіла би спершу мати свою власну організацію в громаді, щоби мати право організувати в ній курси для неграмотних, то вижидання такої вдячності булоб марнуванням часу. На це не можемо собі дозволити, тимбільше, коли бачимо, що навіть неграмотні люди дорожать „Рідною Школою“, цінять її і піддержують своїми датками. Та це зовсім не значить, щоби „Рідна Школа“ не займалася ширенням грамоти серед дорослих. Навпаки, „Рідна Школа“ має вже в цій ділянці поважні успіхи.

Закріпім память 50-літнього ювілею „Рідної Школи“ тим, що покриємо українську землю організаціями від неї залежними: Кружками „Рідної Школи“.

Начерк діяльності Кружка „Рідної Школи“ на селі.

Наше громадянство вже здебільша освоїлося з тим, що бодай по повітових містах мають бути, а навіть є Кружки „Рідної Школи“. Не мають їх ще хіба деякі місточка, яких населення відбігло від справжніх селян, а не стало міщанами і де легкий заробіток усякими посередництвами на тижневих торгах присипляє в населення охоту до громадської організації. В ювілейному році мусять стати Кружки „Рід.

Школи“ і в тих місцевостях. Може не буде від річи начеркнути хочби тільки загально, що ма- либ робити сільські й маломістечкові Кружки „Рідної Школи“.

Як місцева виховна централь має Кружок „Рідної Школи“ дбати, щоб українська дитина виховувалася в українському дусі. Вона мусить знати про українську землю, її природу, про ми- нувшину українського народу, про українських славних мужів, щоби не почувала себе вбогою, нижчою, щоби пізнавши народне будівництво й причини його упадку, знала в майбутності, яким шляхом їй піти. Тому, якщо в державній школі не вчать української мови, чи вчать та не дуже, тоді Кружок має подбати про курси укра- їнознавства. Кружок буде дбати, щоби молодь брала участь в національних святах. Коли стар- ша громада не спроможна їх улаштовувати, то улаштовувати їх з дітьми для показу старшим. Улаштовувати діточі театральні, руханкові й інші вистави, концерти, щоб молодь навикала жити в громаді, щоб набирала громадського духа, віри в себе і в свої сили.

Та це був би тільки один бік виховання — сказатиб — національно-моральний. Але є і другий, не менше важний: приготувлювати у- країнську молодь заздалегідь до громадського господарства, організуючи діточі кооперативи, діточі щадничі каси (при школах, інших вихов- них заведеннях, або й самих Кружках), діточі господарства як плекання кріликів, добірних пород домашнього птацтва, управа городини,

17
23721
Львівська державна наукова бібліотека АН УРСР

цвітів, годівля риб, дослідні поля, шкільки ово-
чевих дерев, перерібка овочів і т. п. відповідно
до місцевих обставин. Сільські інтелігенти й ін-
телігенти, які не раз не знають, що зробити з
зайвим часом — малиб широке і вдячне поле
діяльності.

Обовязком Кружка було би приглядатися,
що діється в державній школі, до якої ми, пла-
тячи податки, маємо безперечне право. Викори-
стовуючи закон треба Кружкові дбати, щоби в
шкільній ділянці в даній громаді не втратити
стану посідання, коли він для нас корисний, до-
пильнувати, чи в державній школі українській
чи навіть утраквістичній вчать дійсно по укра-
їнськи. Оборона рідної школи, це оборона ду-
хового здоровля нації. Тій обороні треба від-
дати всі свої сили. На випадок потреби подба-
ти, щоб оснувати приватну українську школу.

Щоби дати українській дитині теплу й
дбайливу опіку, щоби не допустити до звихнен-
ня діточої душі, щоби відтяжити батьків, го-
ловно тих, які у важкій праці на щоденний
житок позбавлені наймилішого права —
опікуватися особисто своїми дітьми — пови-
нен Кружок відкрити діточий садок у селі бо-
дай на час найтяжчих пільних робіт, а постійну
захоронку в місті й місточку. Ці виховні заве-
дення не тільки бережуть дитину, але й уміло
розвивають її духово й фізично. Вони мусять
бути очевидно загально народні, а не вносити
кастовости, обмежуючись на самих „панських“
чи самих робітничих дітях.

Львівська державна
наукова бібліотека

№

5743

Львівська бібліотека

АН УРСР

№ И

67412

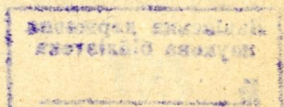
2

Завданням Кружка буде оснувати діточу бібліотеку і передплачувати діточі журнали. Ведучи самостійну бібліотеку під доглядом старших, набирають діти заохоти та вправи не тільки до бібліотечного, але загалом громадського діла. (Книгарня „Рідної Школи“ зложила три роди діточої бібліотеки, пристосовані до віку дитини, і три роди для мішаного віку, але відповідно до ціни).

Така організація, як Кружок „Рідної Школи“, повинна улажувати сходи́ни, вияснювати на них не тільки значіння „Рідної Школи“, але й загалом виховання. Там можна навчити людей складати на ту ціль грошеву допомогу чи то з чисто ідейного розуміння, чи хоча би в заміну за щось (напр. за купуючи видання „Рідної Школи“, пропагуючи вироби їх фахових шкіл і т. п.).

Члени, що гуртуються по Кружках, повинні вести як найширшу освітню працю для дорослих (викладами, читанням, бібліотекою, аматорськими виставами, співацькими гуртками тощо). Де вже в громаді є інші освітні товариства, там дбати про як найтіснішу співпрацю з ним; дбати, щоби не творити ворожих таборів, але взаємно себе доповнювати.

Щоб уможливити вбогій дітворі користати з науки в школі, треба Кружкові подбати про шкільне приладдя для тої дітвори, нераз про одіж, ба навіть про харч, як це вже й роблять деякі Кружки й школи Т-ва „Рідна Школа“. По

містах із середніми та фаховими школами буде обов'язком Кружка творити бурсу, щоби дати змогу спосібним, а незаможним дітям користати з науки в тих школах та охоронити їх від небажаного впливу, депривації, денаціоналізації, Нема що й говорити, що бурса мусить бути розумно зорганізована, побудована не тільки на ґрунті гігієнічних вимог, але й засадах радості та братерства у взаєминах між дітьми в гурті. В остаточному випадку буде Кружок бодай матеріально піддержувати поодиноких вбогих учнів у школі.

Дуже важним і важким завданням Кружка буде подбати про зорганізовану, постійну, плянову грошеву піддержку загального Товариства, якої централь моглаб ужити там, де цього найбільше потрібно, де власні засоби місцевости чи околиці не вистають. З тою метою буде Кружок дбати про вплачування членських вкладок (вносів), буде організувати добровільно датки на потреби „Рідної Школи“ у висоті, відповідаючій 1 проц. кожночасних доходів поодиноких громадян та частини доходів від уладжень установ (як забав, вистав, концертів і т. п.); буде приєднувати діяльних членів, а від часу до часу уладить сам відповідне підприємство у власній управі для одноразової допомоги, або запросить до цього інше товариство. Важне, щоби Кружок використав для переведення складок на потреби „Рідної Школи“ всяку нагоду, де нарід забавляється, де діється щось важнішого

в громаді (весілля, хрестини, храмовий день, посвячення церкви, смерть поважного громадянина), замість переминаючих пам'яток, як вінці, китиці, непотрібні дарунки і т. п.). А вже найдоцільніше треба перевести всенародню збірку чи розвести якнайширшу агітацію за висилкою дару „Рідній Школі“ на „коляду“ з нагоди Різдва і на „писанку“ з нагоди Великодня. Ці дві складки мусять бути маніфестацією української маси за своєю школою та відповідати нашому числові й національній гідности.

Це булаб діяльність Кружка, намічена кількома рисами. Очевидно, що ціла діяльність мусять бути примінена до місцевих умов і потреб, її не можна згори подиктувати. В одній місцевості відправить священник акафист і збірку віддасть на „Рідну Школу“, в іншій зложать селяни на хрестинах, деінде учитель заохотить дітвору зложити по 1 сот., по 1 яйцеві, чи піти в коляду на „Рідну Школу“. В іншій громаді заохотить хтось селян зложити відповідно до кількості поля якусь скількість збіжжя. Тут лікар чи адвокат покладе закриту скарбонку й заохотить свого клієнта кинути туди даток, а там знов кооператива виплатить якусь частину з доходів чи одноразово, чи від кожної фактури. Треба замітити, що цілий цей нарис діяльності, це не видумка, як говориться — при зеленому столику, — але досвід, добутий впродовж багатолітніх вислідів тої роботи, яку в різних місцевостях вже виконується.

Членство.

Велике діло вимагає великого вкладу сил, енергії й засобів. Велика частина наших змагань пропадає й багато енергії витрачується на поборення ріжнородних перепон для щоденної праці. Тому висліди цієї праці не стоять у відповідному відношенні до бажань і заходів. Тому в дане діло треба вложити ще більшу суму всяких засобів. Коли поглянемо на 50-літню історію „Рідної Школи“, коли освідомимо собі, скільки сильних духом енергійних людей складало свою силу, своє знання і свій час на ці здобутки, які вона до цієї пори осягнула, — то мусимо здивуватися, що хоч вони розмірно такі великі, то в порівнанні до потреби такі малі й неvistарчаючі. Значить — до більших вислідів можемо дійти тільки спільними, масовими, загальними змаганнями.

Правдиве обличча кожної нації виявляє її організація й установи. Скількисть і якість організованих установ засвідчує внутрішню силу й вартість даної нації. Впродовж свого історичного розвитку, а радше від часу, коли почалося наше національне відродження, зорганізував український нарід поважні установи, які, в меншій чи більшій мірі, при всяких перепонах й невдачах посувають нарід вперед у його змаганнях.

Підставою організації це гурт одиниць, освідомлених про дану справу, які об'єднують-

ся для досягнення намічених цілей. Це члени даної установи. Число тих одностудців, які готові навіть жертву принести для даної справи, повинно постійно зростати. Зріст числа членів якоїсь установи вказує з одного боку на те, що ідея, яку вони заступають, приймається в масі, поширюється серед неї, захоплює її, а з другого боку додає віри робітникам установи, що діло, якого вони піднялися, чи яке їм поручив загаль — правильне, що їх праця не йде на марне. Кожна установа мусить знати, на кому вона спирається, на кого може рахувати. Без членів, що набувають право керувати товариством, ставити до нього вимоги, що разом беруть на себе співвідповідальність за долю та успіхи товариства, — не можна собі подумати ніякої установи. Сама матеріальна підтримка „Рідної Школи“ ще не дає права втручатися в її справи. У списках тих, які дають „Рідній Школі“ матеріальну поміч, зустрічаємо імена не тільки українців, але й англійців, французів, еспанців, ірландців, ба — навіть китайців. Право голосу в установі можуть мати тільки ті, які окремо заявляють свою волю зачислитися до тих, що дбають про будучність народу. Завданням „Рідної Школи“ це не є лише тих кілька приватних шкіл. На підставі статуту (арт. 5, уст. 3) „Рідна Школа“ має обов'язок „заступати й боронити права українського шкільництва та українського вчительства“. Цього права не має ніяка інша українська установа; не має його навіть „Взаємна Поміч Українського Вчительства“. Коли зважи-

ти, що своя, рідна школа це ключ до рідної культури, а з другого боку, що вчитель це душа школи, то статутове завдання „Рідної Школи“ дуже велика річ! Тому не можна собі уявити, як може свідомий громадянин не бути діяльним членом „Рідної Школи“. Діяльним хоч би на стільки, щоби сповнював бодай найпримітивніший обов'язок: вплачував членські вкладки та конечні датки.

При організуванні членства слід Кружкам зокрема звертати увагу на приєднання жіноцтва й старшої молоді. Жіноцтва тому, що це теперішні чи будучі матері, які з природи річи стоять найближче до виховної справи. А молодь — це наші наслідники. Вона обійме небавком і керму народнього життя у свої руки.

Коли українська еміграція дала десятки членів-добродіїв, то в нашому краю повинні бути що-найменше сотки.

Захоплюючи своєю діяльністю кожную українську одиницю в цілому світі, не може „Рідна Школа“ поминути такі близькі їй по віддалі, по спільних переживаннях, по спільній традиції і крові — північно-західні землі. Наразі статут „Рідної Школи“ непристосований до тамошніх обставин, хоч — на нашу думку — при поважних зусиллях збоку місцевих громадян він міг би там прийнятися. Але поки це станеться, нам треба наразі бодай духово обеднюватися; коли не під кожним оглядом, то бодай у змаганнях національно-культурного двигнення народу. Вже не час ділитися на галичан, волинян, полі-

щуків, холмщаків чи яких там, але як сини одної Матери мусимо почувати на собі обов'язок ставати гуртом там, де більша загроза. Обєднаємося тим чином, коли й громадяни близьких північно-західних земель стануть у ювілейному році масово членами „Рідної Школи“.

Ще годилось би сказати слово нашим заточенцям. З важким серцем покидали наші діти рідні сторони й присилувані умовинами пішли на працю між чужих. Богато з тих вигнанців старається, як може, доказати дальший свій зв'язок з українським загалом, а тим самим осолодити собі гіркі хвили вигнання. Але це ще далеко від масовости. Є вже чимало таких, які звикають до чужих обставин, відчужуються й нічим не зазначають свого духового об'єднання зі змаганнями власного народу. А вони, як покривджені долею, що не дала їм змоги працювати серед і для власного народу, повинні перші горнутися в ряди піонерів за рідну культуру. В ювілейному році не сміє ні одного з них забракнути між членами „Рідної Школи“. Є обов'язком свідоміших, живіших вплинути на більше байдужих.

Стаючи разом — ми легше двигнемо навіть більший тягар. А він уже й сьогодні доволі важкий. А проте він ще такий, що його вдасться понести спільними зусиллями з боку цілого загалу навіть при наших внутрішніх і зовнішніх недостачах та різнородних інших потребах.

— 0 —

ЧЛЕНСТВО В „РІДНІЙ ШКОЛІ“
— ЦЕ ГРАМОТА НА СПРАВЖ-
НЬОГО ГРОМАДЯНИНА. ════════

ДІЯЛЬНИЙ КРУЖОК „РІДНОЇ
ШКОЛИ“ — ЦЕ ПОЗНАКА
КУЛЬТУРНОСТІ ЇЇ МЕШКАНЦІВ.

НЕ ЗАБУДЬТЕ ВИСЛАТИ ЮВИ-
ЛЕЙНИЙ ДАР „РІДНІЙ ШКОЛІ“
ТА СПОНУКАТИ ІНШИХ ДО
ЦЬОГО. ════════════════════

0,72 (1986)

Р/ 5743

пр.

23.721

ЕР ЯСІНЧУК

ВСІ КНИЖКОВІ
Й КАНЦЕЛЯРІЙНІ ЗАКУПИ

ПОЛАГОДЖУЙТЕ

В КНИГАРНІ „РІДНОЇ ШКОЛИ“

ЛЬВІВ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА Ч. 20

(Дім „Народньої Гостинниці“).

ДОХІД ЦЕЇ КНИГАРНІ ЙДЕ
НА ПІДДЕРЖКУ ПРИВАТ-
НОГО ШКІЛЬНИЦТВА
„РІДНОЇ ШКОЛИ“.

„РІДНА ШКОЛА“
В ЮВІЛЕЙНОМУ РОЦІ

Р. 290
10.12.80.

ЛЬВІВ, 1931,

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „РІДНА ШКОЛА“